

TEMA 3: L'ACCENT, ACCENTUACIÓ I DIÈRESI

L'ACCENT

Segons la posició que ocupa la síl·laba tònica, la paraula és:

Aguda, quan el colp de veu cau en l'última síl·laba.

Ex: **historiador**

Plana, si el colp de veu cau en la penúltima síl·laba.

Ex: **historiadora**

Esdrúixola, quan el colp de veu cau en l'antepenúltima síl·laba o abans.

Ex: **històrica, històricament**

Per tal d'assenyalar aquesta síl·laba tònica, utilitzem una marca gràfica que anomenem **accent gràfic**. Com que en valencià tenim vocals obertes (a, e, o) i vocals tancades (e, i, o, u), l'accent també és obert o tancat: (^ ˇ)

- Recorda que, en la separació de síl·labes, és molt important identificar si A, E, I, O, U juntes es pronuncien en la mateixa síl·laba i són **diftong** (**ai/gua, se/reu, dor/miu**) o si es pronuncien en síl·labes distintes i estan en **hiat** (**a/e/ri, di/a, teni/es**).
- Recorda, també, que **I/U** tenen **valor consonàntic** a principi de síl·laba si van seguides de vocal (**io/ga, hui**) i quan van entre vocals formant síl·laba amb la vocal següent (**de/ia, du/ies, fe/ien, me/ues**).
- Només s'accentuen les vocals (majúscules i minúscules). **A** només pot dur accent **obert**. **I / U** sempre el porten **tancat**. Les vocals **E / O** tenen les dues possibilitats i per açò poden dur els dos accents (obert i tancat).

REGLES D'ACCENTUACIÓ

Els monosíl·labs no s'accentuen.

pa, cas, pes, vi, pis, jo, cos, tu, pus, au, heu, viu, ou

- Les agudes s'accentuen quan acaben en vocal, vocal + s, en, in.
demà, perquè, sisé, gimnàs, cortés, pastís, arròs, amorós, confús, encén, Berlín
- Les planes s'accentuen quan no acaben en vocal, vocal + s, en, in.
amàvem, exàmens, èxits, érem, ésser, llépol, límit, pròleg, córrer, útils
- Les esdrúixoles s'accentuen totes.
màquina, anècdota, diferències, vídua, victòria, esdrúixola
- Com que una vocal i un diftong no són el mateix, cal tindre en compte que:

Una paraula acabada en diftong format per vocal+i/u (tenen valor de semivocal) no s'accentua si és aguda (ca/cau, compra/reu, cap/tiu, re/mou, com/boi) i sí que ho fa si és plana (comprà/veu, temé/reu, anirí/eu).

Una paraula acabada en diftong format per u+vocal (precedides de q/g) no s'accentua si és plana (ai/gua, ai/gües) i sí que ho fa si és aguda (pin/güí, aiguós).

- Presta atenció a la 1ª i 2ª persona del plural del pretèrit imperfecte d'indicatiu (**cantàvem, cantàveu**), del condicional (**cantaríem, cantaríeu**) i del pretèrit imperfecte de subjuntiu (**cantàrem o cantàssem, cantàreu o cantàsseu**) de tots els verbs perquè són paraules planes acabades en -m i en diftong i, per tant, s'accentuen.
- Les paraules compostes que duen guionet conserven l'element accentuat dels seus elements (**después-demà**); si no duen guionet, s'accentua només el segon terme (**socioeconòmic**).

ACCENT DIACRÍTIC

Hi ha paraules que sonen igual, o molt paregut, i que tenen distint significat. Per a distingir-les, fem ús de l'accent diacrític en una d'elles

bé	De bona manera
béns	Riquesa, possessions
bóta, bótes	Recipient per al vi
Déu, déus	Ser suprem (singular, plural)
dónes, dóna	Present d'indicatiu del verb donar (tu i ell/a)
és	Present d'indicatiu del verb ser (ell/a)
féu = va fer	Pretèrit perfect simple del verb fer (ell/a)
fóra	Pretèrit imperfecte de subjuntiu del verb ser (jo i ell/a)
mà	Extremitat del cos
mèu, mèus	Crit del gat (singular, plural)
mòlt, mòlts, mòlta, mòltes	Participi del verb moldre (masc. sing. i pl., fem. sing. i pl.)
món	Tot allò creat
móra, móres	Fruit (singular, plural)
nét, néts, néta, nétes	Fill del fill (masculí singular i plural, femení singular i plural)
ós, óssa, óssos, ósses	Animal plantígrad (singular, plural)
pèl, pèls	Pilositat (singular, plural)
rés	Oració, prec
sé	Present d'indicatiu del verb saber (jo)
sóc	Present d'indicatiu del verb ser (jo)
sòl, sòls	Terreny (singular, plural)
són	Present d'indicatiu del verb ser (ells/es)
té	Present d'indicatiu del verb tindre (ell/a)
ús	Acció d'usar
véns, vénen	Present d'indicatiu del verb vindre (tu, ells/elles)
vés	Imperatiu del verb anar (tu)

- Observa que es tracta de monosíl·labs i paraules planes, i que si una de les dos és verb, és la que portarà l'accent diacrític. **és (verb) / es (pronome) sé (verb) / se (pronome) té (verb) / te (substantiu) vés (verb) / ves (substantiu)**
- Excepte mà, sí i ús, són paraules on la vocal tònica és E/O, generalment amb obertura diferent en cada element de la parella (quasi sempre tancada en el verb).

són (verb) / son (possessiu) / son (substantiu, amb o oberta)
déu / deu (verb deure) / deu (10, amb e oberta)
dóna (verb) / dona (femella, amb o oberta)
féu (verb) / feu (substantiu, amb o tancada)
fóra (verb) / fora (adverbi, amb o oberta)

PAU VALENCIÀ
TEMA 3

mèu (del gat) / meu (possessiu, amb o tancada)
mòlt (verb) / molt (adverbi, amb o tancada)
móra (fruit) / mora (dona, amb o oberta)
ós (animal) / os (esquelet, amb o oberta)
pèl (substantiu) / pel (contracció de per+el, amb e tancada)
sóc (verb) / soc (substantiu, amb o oberta)

- Les paraules compostes conserven l'accent diacrític de les originàries que en duïen, encara que segons les normes ortogràfiques no corresponguera.
déu>adéu, món>rodamón, nét>besnét, pèl>contrapèl, sòl>subsòl

* Contràriament a les formes corresponents del castellà, NO S'ACCENTUEN MAI:
- l'exclamatiu que;
- els pronoms personals jo, tu, ell, mi, si;
- els interrogatius on, com, quan, quant.

DIÈRESI (¨)

La dièresi és una marca ortogràfica que posem damunt les lletres **i / u** per a:

- Indicar que **U sona en els grups QÜE, QÜI, GÜE i GÜI**, en els quals üe/üi són diftong perquè es pronuncien en el mateix colp de veu ja que formen part de la mateixa síl·laba.

Indicar que **és vocal la I entre A, E, I, O, U** ja que cada una es pronuncia en una síl·laba diferent. Apareix molt en verbs de la 3a conjugació acabats en vocal+ir.

- Indicar que **I/U precedida de qualsevol vocal està en hiat**.

(pa/ísos, ve/ína, ro/ínes, Llu/ísa, sa/üc, pe/üc, di/ürn) EXEPTE els casos en què estan en una mateixa síl·laba i formen diftong (mai, llei, coix, flux, nau, neu, niu, nou, duu).

- No posarem dièresi:
 - Quan les regles d'accentuació obliguen a posar accent.
pa/ís, ve/í, ro/í, Llu/ís agra/í/em, bene/í/eu, o/í/em, intu/í/eu
 - En la "i" de gerundi, infinitiu, futur simple i condicional simple dels verbs de 3a conjugació acabats en vocal + ir:
agra/int, agra/ir, agra/iré, agra/iria
 - Quan es tracta d'un prefix acabat en vocal + principi de paraula començat per vocal
contra/indicar, re/integrar, co/incidència, intra/uterí
 - Quan és una aparaula acabada en vocal + sufix -isme, -ista, -um, -us.
altru/isme, ego/ista aquàri/um, lindle/um, pòdi/um, Màri/us

RESUM

- Hi ha dos tipus d'accent: obert (à,è,ò) i tancat (é,í,ó,ú).
- En general, E i O són tancades en aguda (entén) i són obertes en posició esdrúixola (tendència, històries) i en plana seguida de i, u (dèbil, òxid).
- No s'accentuen els monosíl·labs.
- Per a diferenciar el significat de dues paraules que s'escriuen igual, s'accentua una d'elles, que sol ser la que és verb (és / es).
- S'utilitza la dièresi per a indicar que es pronuncia la U entre G/Q i E/I (següent guerra, pingüí, guia).
- Posem accent o dièresi sobre I/U per a indicar que:

* Estan en hiat amb la vocal anterior (ve/í, ve/i/na)

* No tenen valor consonàntic entre vocals (agraíem, agraïa).

Fixa't:

- Algunes E/O agudes són obertes (què, perquè, però, açò, això, allò, arròs) i algunes E/O esdrúixoles són tancades (Dénia, església, fórmula).
- No s'accentuen els acabaments -an, -on, -un aguts (tindran, Ramon, algun) ni els diftongs aguts formats per vocal + i/u (acabareu).
- S'accentuen les planes acabades amb -an, -on, -un (heroïnòman) o amb vocal+i/u que formen diftong (acabàreu).
- No marquem amb dièresi els hiats de prefix acabat en:

* vocal+paraula començada per vocal (contraindicat, reincidir)

* sufixos -isme, -ista, -us, -um (egoisme, egoista, mèdiu, Pius)

* gerundi, infinitiu, futur i condicional dels verbs de 3a que porten vocal davant -ir (agraint, agrair, agrairé, agrairia).